Eduskunnan hallintovaliokunta

Lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä 2/2024 vp laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

HEL 2024-004410 T 03 00 00

Helsingin kaupunki toteaa lausuntonaan hallintovaliokunnalle seuraavaa.

Kannatamme lakiesitystä ja sen tavoitetta ohjauksen yhtenäistämisestä. Nykyinen ohjausmalli on ollut hallinnollisesti raskas ja näkökulmastamme vain vähän lisäarvoa tuottava.

Uudessakin ohjaus- ja neuvottelurakenteessa tulee huolehtia hyvinvointialueiden itsehallinnon toteutumisesta. On tärkeää seurata, että alueiden demokraattista päätöksentekoa ja osallistumista ei rajoiteta talouden osalta niin kapeaksi, että hyvinvointialueiden itsehallinto vaarantuisi.

Säännöskohtaiset huomiot

Näkemykset hyvinvointialueesta annetun lain 11 §:n muutoksista (Hyvinvointialueiden seuranta, ohjaus ja laillisuusvalvonta):

Ohjauksen yhteensovittaminen, johtovastuun siirto yhdelle ministeriölle ja yhtenäisten toimintatapojen luominen ohjaukseen on kannatettavaa. Ohjaus on ollut osin pistemäistä ja hyvin yksityiskohtaista. Toisaalta esimerkiksi taloudellisen tehokkuuden parantamiseen ei ole tuotettu konkreettisia näkemyksiä tai lainsäädäntötason ratkaisuja.

Valtion ohjauksen ja ohjaavien ministeriöiden tärkeä tehtävä on tukea hyvinvointialueita uudistuksen hyötyjen realisoinnissa.

Tavoitteena tulee ehdotuksen mukaisesti olla nykyisen toiminnallisen ja taloudellisen ohjauksen yhteensovittaminen. Yhtä lailla tärkeää on tämän ohjauksen sekä sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelujen valvonnasta nousevien vaatimusten ja asiantuntijaviranomaisten antamien

suositusten välisten ristiriitojen vähentäminen. Lainsäädännön velvoitteiden, rahoituksen sekä ohjauksen ja valvonnan tulisikin muodostaa johdonmukainen ja sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelujen järjestämistä tukeva kokonaisuus, joka ottaa huomioon valtioneuvoston asettamat talous- ja finanssipoliittiset tavoitteet.

On tärkeää, että hallituksen esityksessä on tunnistettu tarve arvioida hyvinvointialueille asettavien velvoitteiden ja muun ohjauksen vaikutusten arviointia nykyistä realistisemmin.

Näkemykset hyvinvointialueesta annettuun lakiin lisättävästä 12 a §:stä (Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet):

Nykyisten sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen erillisten tavoitteiden sijasta valtioneuvosto vahvistaisi vähintään joka neljäs vuosi yhtenäiset hyvinvointialueiden tehtäviä koskevat valtakunnalliset tavoitteet. Esitys on kannatettava sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen aidon integraation kannalta.

Tavoitteiden valmistelussa on tärkeä huolehtia siitä, että tavoitteet pysyvät strategisella tasolla.

On hyvä, että esitöissä on kuvattu tavoitteiden olevan myös kansallista valmistelua ja ministeriöiden toimintaa linjaavia, ei vain tavoitteita hyvinvointialueille. Itse säännöstä voisi tästä näkökulmasta vielä selkeyttää.

Pykälän 2 momentin 2 kohdassa on esitetty tavoite tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisäämiselle. Tuottavuuden jatkuva parantaminen palveluiden laadun ja saatavuuden varmistamiseksi on välttämätöntä ja Helsingin kaupunki toimii tämän tavoitteen eteen määrätietoisesti. Kohdan perusteluissa on todettu, että ”resurssien on riitettävä perusoikeuksista ja muista lakisääteisistä velvoitteista huolehtimiseen sekä pelastustoimen riskejä vastaavan palvelutason turvaamiseksi” (s. 14). Selvää on, että tuottavuuden kasvattaminen on rajallinen keino resurssien riittävyyden turvaamiseksi.

Valtakunnallisten tavoitteiden tuleekin olla kokonaisuus, joka on tasapainossa myös taloudellisten realiteettien suhteen.

Perusteluissa on hallitusohjelman mukaisesti runsaasti viittauksia yhteistyöaluetasoiseen yhteistyöhön ja ohjaukseen. Helsingin kaupunki kiinnittää huomiota siihen, että yhteistyöalueiden sopimusvalmistelun kautta ohjaaminen on hidas tie saada aikaan vaikuttavia muutoksia. Esimerkiksi tiedonhallinnassa ja digitalisaatiossa olisi kiireellisempää tunnistaa kansallisesti eteenpäin vietävät kokonaisuudet kuin jäädä

odottamaan hitaasti ja eritahtisesti kehittyvää yhteistyöaluetasoista sopimista.

Näkemykset hyvinvointialueesta annettuun lakiin lisättävästä 13 a §:stä (neuvotteluhyvinvointialueen kanssa):

Taloudenhoidon näkökulman lisääminen neuvotteluihin on perusteltua hyvinvointialueiden velvoitteiden ja toiminnallisen ja taloudellisen ohjauksen yhteensovittamiseksi. Yksityiskohtaisesta neuvottelussa käsiteltävien asioiden listaamisesta on kannatettavaa siirtyä ylätasoisempaan ja joustavampaan vuoropuheluun.

Velvoite järjestää neuvottelut kunkin alueen kanssa erikseen poistuisi. Valtioneuvostolle on tarkoituksenmukaista yhdistää neuvotteluja suurempiin kokonaisuuksiin. Esityksen perusteluissa mainitaan esimerkkinä yhteistyöaluekohtaiset neuvottelut. Yhteinen tilannekuva ja vertailutieto muilta alueilta voivat hyödyttää myös hyvinvointialueita. Kannatamme järjestelyä, jossa osuus neuvotteluista varataan kuitenkin aina ministeriöiden ja hyvinvointialueen väliseen neuvotteluun.

Lisätiedot

Juha Jolkkonen, toimialajohtaja, puhelin: 09 310 42215
juha.jolkkonen(a)hel.fi
Jan Ihatsu, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36276
jan.ihatsu(a)hel.fi